

ישראל: על הכנסת לדחות את הצעת החוק שתחשוף מבקשי מקלט לסכנה גדולה

23 ביוני 2008

בתזכיר שנשלח לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת קרא ארגון אמנסטי אינטרנשיונל לחברי הוועדה לדחות הצעת חוק הקובעת עונשי מאסר ממושכים למבקשי מקלט ולמהגרים שמעמדם לא הוסדר, ללא קשר לסיבות לכניסתם למדינה, ואשר מאפשרת את גירושם המידי מבלי להתחשב באפשרות שיהיו נתונים להתעללות או לרדיפה לאחר שיוחזרו. הוועדה תתכנס ב-24 ביוני כדי לדון ב"הצעת חוק למניעת הסתננות התשס"ח-2008".

החוק המוצע יאפשר מעצר אוטומטי וגירוש תוך 72 שעות של כל אדם שנכנס לארץ בכל נקודה שאינה מעבר גבול מאושר. על-פי ההצעה, דינו כל מי שלא ניתן לגרשו ייגזר לחמש שנות מאסר "בלא הבחנה לגבי זהותו או לגבי הכוונה שלשמה הסתנן לישראל". ההצעה קובעת עד שבע שנות מאסר לתושבים ואזרחים של עשר מדינות ושטחים ששם מצוין ברשימה המצורפת להצעת החוק, כולל מדינות כמו סודאן ועיראק שהן ארצות מוצא לפליטים רבים. בהצעת החוק אין הוראות הנוגעות למבקשי מקלט הנמלטים מאלימות או מרדיפה.

ארגון אמנסטי אינטרנשיונל מכיר בזכותה של ישראל לשמור על גבולותיה ולפקח על כניסת זרים לשטחה. עם זאת, הארגון חושש מפגיעה אפשרית של החוק המוצע בזכויותיהם של מבקשי מקלט ושל אנשים אחרים שאינם אזרחי המדינה. הפיכתה של הכניסה הבלתי מוסדרת לעברה פלילית, מבלי להביא בחשבון בכל מקרה ומקרה את הסיבות לכניסה או את הסכנה הטמונה בגירוש, תמנע למעשה מאנשים הנכנסים לישראל לבקש מקלט. החוק המוצע עלול להפוך את האנשים המבקשים הגנה מפני רדיפה לעבריינים פליליים.

הליך המעצר וההרחקה שנקבע בהצעת החוק, ובפרט שיקול הדעת הנרחב הניתן לקצינים לגרש אנשים בתוך 72 שעות, אינו תואם את חובותיה של ישראל לפי אמנות בינלאומיות, כולל אמנת הפליטים, למנוע את החזרתם של אנשים למדינות שבהן הם עלולים להיות נתונים לסכנה של הפרות קשות של זכויות האדם.

הצעת החוק אינה מביאה בחשבון כי מבקשי מקלט ופליטים נתונים במצב פגיע במיוחד. הליכים כאלה ישללו למעשה מאנשים הנמלטים מרדיפה את הגישה להליכי קביעת מעמד פליטות, והם רחוקים מלעמוד בחובותיה החוקיות הבינלאומיות של ישראל כמדינה שהיא צד לאמנת הפליטים משנת 1951 ולפרוטוקול הנוסף לה משנת 1967.

ארגון אמנסטי אינטרנשיונל קרא לחברי הכנסת להבטיח כי כל הוראת חוק הנוגעת להגירה או לביטחון לאומי תעמוד באופן מלא בחובותיה של ישראל לפי משפט זכויות האדם הבינלאומי, כולל החובה להבטיח הגנה לכל בני האדם הנתונים לשיפוטה ללא קשר למעמדם האזרחי והחובה להבטיח כי אנשים לא יוחזרו למדינות שבהן עלולה להישקף להם סכנה של הפרה קשה של זכויות האדם שלהם.

רקע

"הצעת חוק למניעת הסתננות התשס"ח-2008" נועדה להחליף חוק משנת 1954 שנחקק במסגרת חוקי שעת החרום בישראל. הצעת החוק הוגשה לכנסת בשם הממשלה בידי סגן שר הביטחון מתן וילנאי, ועברה בקריאה ראשונה ב-19 במאי 2008. ב-3 ביוני 2008 הועברה ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, לשם הכנה לקריאה שנייה ושלישית. בכנסת ישראל, חוקים עוברים כאשר הם מאושרים בקריאה שלישית.

מאז שנת 2005 נכנסו לישראל מגבול מצרים עד 8,000 אזרחי אריתריאה, סודאן ומדינות אחרות שביקשו מקלט מדיני לאחר שחצו את הגבול. לו היה החוק המוצע בתוקף, כל מבקשי המקלט הללו

היו נחשבים ל"מסתננים" והיו חשופים לגירוש מידי בחזרה למצרים, מבלי להתחשב בשאלה האם נשקפת להם שם סכנת רדיפה.

בחודש אוגוסט 2007 החזירו כוחות ישראליים בכפייה למצרים 48 אזרחים של מדינות שונות באפריקה, רובם מסודאן, זמן קצר לאחר שחצו את הגבול ממצרים לישראל דרך סיני. במצרים הוחזקו אנשים אלה במעצר ללא קשר עם העולם במשך כמה חודשים, וכעשרים מתוכם הוחזרו בכוח לסודאן, בכלל זה שבעה או שמונה שהוענק להם במצרים מעמד פליט. לא ידוע מה עלה בגורלם של השאר, 28 במספר, והיכן הם נמצאים. בחודש יוני 2008 החזירו השלטונות המצריים בכוח לאריתריאה עד 1,000 מבקשי מקלט. החזרה זו בוצעה חרף הנחיות שפרסמה נציבות האו"ם לפליטים נגד ההחזרה של מבקשי מקלט מאריתריאה שבקשתם נדחתה. הנחיות אלה הוצאו בגלל המקרים הרבים של הפרות קשות של זכויות האדם שתועדו במדינה זו. בעת כתיבת שורות אלה צפוי כי במצרים יתבצעו מעשי גירוש נוספים. לאנשים שגורשו לא הותר ליצור קשר עם נציבות האו"ם לפליטים במצרים כדי שייבדקו צורכי ההגנה שלהם. על-פי דיווחים, מאז חודש ינואר 2008, כוחות משמר הגבול של מצרים ירו למוות ב-14 אזרחים ממדינות באפריקה, כולל באנשים מסודאן ומאריתריאה שהיו עשויים לבקש מקלט, בעודם מנסים לחצות את הגבול ממצרים לישראל דרך סיני. באנשים שעל-פי הדיווחים נהרגו כשניסו להיכנס לשטח ישראל היו שני גברים שעל-פי הסברה היו מחוץ השנהב, גבר סודאני ואישה מאריתריאה, שכוחות ביטחון מצריים ירו בהם בחודש מארס 2008. [אמנסטי אינטרנשיונל, שני מהגרים נוספים נהרגו בגבול ישראל-מצרים (חדשות, 28 במארס 2008), <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/news/two-more-migrants-killed-egypt-israel-border-20080328>]. שישה מהגרים אפריקאים נוספים, חלקם מסודאן, נורו למוות בנסיבות דומות בחודש פברואר 2008.

מאז שנת 2006 יותר ויותר סודאנים ומבקשי מקלט אחרים נעצרו לפרקי זמן ממושכים לאחר שחצו את הגבול ממצרים לישראל. אלה מתוכם שנכלאו במחנה המעצר קציעות, כולל ילדים, הוחזקו לעתים מזומנות בתנאים בלתי ראויים.